

Valitse kuvakortti, joka kuvaa
tämän hetkistä tunnelmaasi
tai päivään liittyviä odotuksia!

Tervetuloa mukaan!

Päivän ohjelma

- Tutustumista
- Termit tutuksi
- Luento vastuullisesta ruuasta ja kestävästä ruuantuotannosta: ympäristökysymyksiä, sosiaalisia kysymyksiä, eläinoikeuskysymyksiä
- LOUNAS klo 11.30-12.30
- Tulevaisuuden kouluruokailu -keskustelu
- Kuluttaja-kansalaisen vaikuttamismahdollisuudet (luento ja harjoitus)
- Työpajatyöskentelyä: lisää menetelmiä ja uusia oppimisympäristöjä!
- Palautekeskustelu
- Koulutuspäivä päättyy klo 16.00

Esittelykierros

Kuka sinä olet?

- Nimi
- Koulu
- Luokka-asteet, joilla opetat
- Oppiaineet, joita opetat

Minkä kuvan valitsit?
Miten se kuvaa fiilistäsi
tai päivään liittyviä
odotuksiasi?

ILMASTONMUUTOS AIHEUTTAA PALJON TUNTEITA - SAMOIN MYÖS RUOKAKYSEMYKSET!

voimattomuus, pelko, syyllisyys, suru, häpeä, ristiriitaisuus, ahdistus, pessimismi, apatia, melankolia, kieltäminen, hauraus, kelvottomuus, kipu, masennus, viha, optimismi, toiveikkaus, halu tehdä hyvää, oikeudenmukaisuuden kaipuu, pärjääminen, selviytyminen

"Kun jokin asia koetaan riittävän vaikeaksi, siihen liittyvistä tunteista vaietaan ikään kuin sanattomasta sopimuksesta."

- TT Panu Pihkala

Mitä sanoja sinulle
tulee mieleen
teemasta vastuullinen
ruoka ja kestävä
ruuantuotanto?

Käsitteet tutuksi: tehtävä- ohje

- Etsi itsellesi pari, jonka kortissa on selitys käsitteellesi tai käsite selityksellesi
- Valitkaa sitten kuvakorteista käsitettänne ja sen selitystä hyvin kuvaava kuva
- Lopuksi käsitteet luetaan ääneen ja kuvat esitellään

Suomalaisessa vastuulliseen ruokaan liittyvässä keskustelussa on mukana mm. seuraavanlaisia näkökulmia:

- ympäristön kestävyys
- tuotannon omavaraisuus
- maaseudun pitäminen asuttuna ja elävänä
- viljelijöiden hyvinvointi, tietojen ja taitojen ylläpito
- tuotannon taloudellinen kestävyys
- eläinten hyvinvointiin liittyvät kysymykset
- ruuan terveellisyys kestävyuden pohjana
- sosiaalinen kestävyys globaalissa ruokajärjestelmässä (mm. työntekijöiden oikeudet)

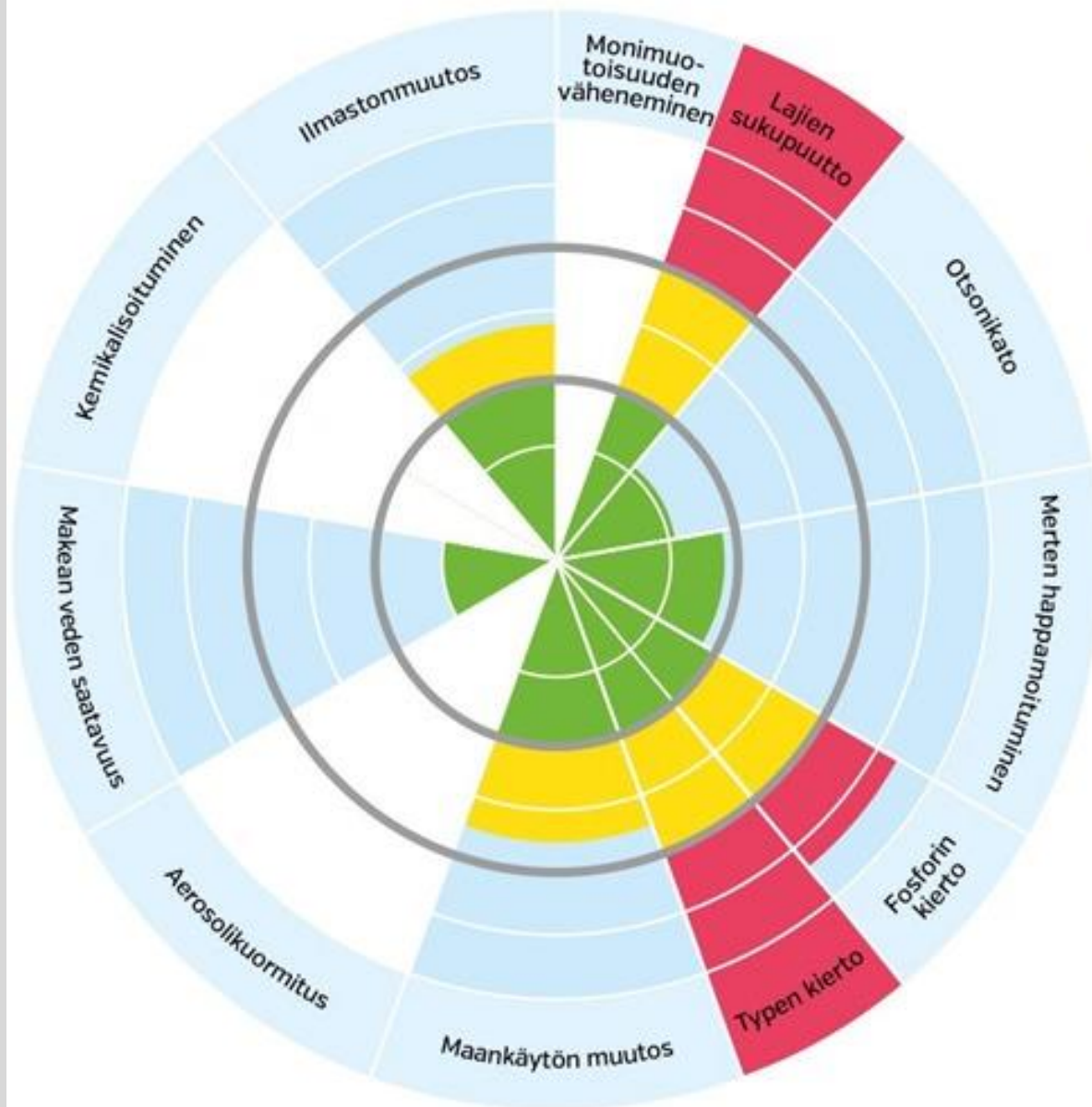

Suomalaisessa vastuulliseen ruokaan liittyvässä keskustelussa on mukana mm. seuraavanlaisia näkökulmia:

- **ympäristön kestävyys**
- tuotannon omavaraisuus
- maaseudun pitäminen asuttuna ja elävänä
- **viljelijöiden hyvinvointi**, tietojen ja taitojen ylläpito
- tuotannon taloudellinen kestävyys
- **eläinten hyvinvointiin liittyvät kysymykset**
- ruuan terveellisyys kestävyuden pohjana
- **sosiaalinen kestävyys globaalissa ruokajärjestelmässä** (mm. työntekijöiden oikeudet)

Planetaariset rajat

Lähde: Steffen et al. (2015)

- turvallinen toiminta-alue
- vaaravyöhyke
- hälyttävä tilanne
- rajaa ei vielä määritelty

RUOKA JA YMPÄRISTÖONGELMAT, osa 1

- Luonnon monimuotoisuuden väheneminen
- Ilmastonmuutos
- Vesistöjen rehevöityminen
- Maaperän eroosio
- Metsäkato
- Kemikalisoituminen
- Vedenkulutus

Kuva: Keith Weston/ USDA / climatevisuals.org

RUOKA JA YMPÄRISTÖONGELMAT, osa 2

Kaikilla ruuantuotantomuodoilla on jonkinlaisia ympäristövaikutuksia:

- kasvinviljely
- **eläintuotanto**
- kalastus
- kalankasvatus

Kuva: Leonora (Ellie) Enking / flickr.com

MAANVILJELIJÄ YMPÄRISTÖNSUOJELIJANA

- Viljelymaan hyvinvoinnista huolehtiminen
- Toimiva viljelykierto
- Peltojen pitäminen kasvipeitteisenä ympärivuotisesti
- Kotieläintuotannon vähentäminen
- Luonnonlaidunnauta
- Asianmukainen lannankäsittely
- Peltomaan hiilensidonta
- Peltometsäviljely
- Bioenergiaa maatilalta

ELÄINTEN OIKEUDET RUUANTUOTANNOSSA

- Eläimen hyvinvoinnilla tarkoitetaan eläimen vointia, joka voi vaihdella hyvästä huonoon.
- Hyvinvointiin vaikuttavat eläimen mahdollisuudet sopeutua ympäristön tapahtumiin ja olosuhteisiin.
- Eläinten hyvinvointiin voidaan vaikuttaa pito-olosuhteilla, hoidolla, käsittelyllä ja eläinjalostuksella.
- **Eläimen hyvinvointi on siis yhtä kuin eläinyksilön fyysinen ja psyykkinen tila, sen kokemus omasta hyvinvoinnistaan.**
  - > Ei voida ajatella, että hyvinvointi on yhtä kuin eläimen terveys, eikä yhtä kuin eläimen tuotos (jos tuotos laskee, on hyvinvointiongelma yleensä jo melko suuri)

- Eläinsuojelulain tarkoituksena on suojella eläimiä parhaalla mahdollisella tavalla kärsimykseltä, kivulta ja tuskalta sekä edistää eläinten hyvinvointia ja hyvää kohtelua.
- Suomessa on moneen muuhun maahan verrattuna monella mittarilla verrattuna parempaa eläintuotantoa, mutta Suomessakin lainsäädäntö asettaa eläinten oloille vain minimivaatimukset. Laki ei takaa eläinten hyvinvointia.
- Tuotantoeläinten hyvinvoinnissa on suuria eroja eri eläinlajien ja tuotantotapojen osalta
- Tasapaino voittoa tavoittelevan liiketoiminnan ja eläinten hyvinvoinnin välillä on vaikeaa. Pohjimmiltaan kysymys on moraalinen: Onko oikein että ruoka on halpaa, jos sen tuotanto aiheuttaa kärsimystä eläimille?
- Kotieläinpihat ja mainokset välittävät meille usein virheellistä kuvaa tuotantoeläinten elinoloista ja hyvinvoinnista

Kuva: Susanne Nilsson / flickr.com

Kuva: MPCA Photos / climatevisuals.org

TOTTA VAI TARUA ELÄINTEN HYVINVOINNISTA?

- Testaa tietosi eläinten hyvinvoinnista osoitteessa <https://www.elaintieto.fi/totta-vai-tarua/>

Kuva: Latham Jenkins/ flickr.com

SOSIAALINEN OIKEUDENMUKAISUUS RUOKAJÄRJESTELMÄSSÄ

- Oikeus oikeudenmukaisiin työoloihin ja riittävään elintasoon on ihmisoikeus.
- Huonoja työoloja esiintyy kuitenkin kaikissa ruuan tuotantoketjujen vaiheissa: maataloudessa, teollisuudessa ja kaupassa.
- Epäkohtia: elämiseen riittämättömät palkat, liian pitkinä palkattomina ylityöt, työturvallisuuden puutteet, altistuminen vaarallisille kemikaaleille, työskentely huonokuntoisissa rakennuksissa, työturvallisuuden ja oikeudenmukaisen palkan vaatiminen vaikeaa, ammattiliittoihin liittyminen mahdotonta, lapsityövoiman käyttö, nykyaikainen orjuus jne.
- Ympäristömuutokset, kuten ilmastonmuutoksen vaikutukset sääoloihin ja siten viljelyolosuhteisiin vaikuttavat työntekijöiden oloihin etenkin maataloudessa
- Kuluttajille työntekijöiden huonot palkat ja kurjat työolot näkyvät usein ruuan liian halpana hintana.

YRITYSTEN ON TUNNETTAVA VASTUUNSA

- Yritysten yhteiskuntavastuu tarkoittaa yritysten vastuuta huolehtia toimintansa aiheuttamista vaikutuksista
- Lakien ja kansainvälisten normien noudattaminen on vastuullisen liiketoiminnan lähtökohta.
- Ihmisoikeuksien kunnioittaminen on tällä hetkellä yrityksille kuitenkin osittain vapaaehtoista.
- Vastuullinen yritys pyrkii toimimaan lakien minimivaatimuksia eettisemmin, eli esimerkiksi minimoi toimintansa kielteisiä ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutuksia.
- Jotta yritysvastuu voisi toteutua, tarvitaan valvontaa, seurantaa ja monenlaisia muita toimenpiteitä, jotka vaativat yrityksiltä aikaa, energiaa ja kiinnostusta kantaa vastuu myös kotimaan rajojen ulkopuolella.
- Sertifikaatit (mm. Reilu kauppa tai luomumerkki) ovat eräs tapa, jolla yritykset voivat viestiä vastuullisuudesta tuotantonsa jossakin vaiheessa.

VILJELIJÖIDEN HYVINVOINTI SUOMESSA

- Suomen maatalous ei tällä hetkellä pysty tuottamaan riittävää toimeentuloa alkutuottajille.
- Tuottavuutta on jatkuvasti parannettu, mutta hyödyt tästä ovat ohjautuneet viljelijöiden sijaan ruokajärjestelmän muille toimijoille alempina hintoina. Vähittäiskaupalla on ylivoima suhteessa elintarviketeollisuuteen ja maatalouteen, eli kauppa saa tuotteiden hinnasta muita jopa selvästi suuremman osan.
- Maatalouden kannattavuuden lasku, tuotteiden halpuutus ja näistä aiheutuneet talousvaikeudet ovat Suomessakin nostaneet esiin viljelijöiden hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä.
- Maatalouden kannattavuusongelmat aiheuttavat huolia kotimaisen ruuantuotannon tulevaisuudelle. Kotimaisen maataloustuotannon ja ruuanjalostuksen ylläpito on tärkeää mm. siksi, että tuotanto riittää myös mahdollisissa kriisitilanteissa, kuten tuontielintarvikkeiden hankintavaikeuksien pitkittyessä.

LOUNASTAUKO!!!

Kouluruokailun tulevaisuus -keskustelu

- Pohtikaa miltä näyttää tulevaisuuden ihanteellinen kouluruokailu. Miltä se näyttää ja tuntuu, miten se on käytännössä järjestetty, mitä syödään?
- Mitä ongelmia kouluruokailuun liittyy? Miksi emme ole ihannetilanteessa jo nyt? Listatkaa 5-10 sanaa tai sanaparia.
- Miten ongelmat ratkotaan? Millaisia vaikuttamiskeinoja voidaan käyttää? Kehen pitää vaikuttaa?

Kouluruokailun tulevaisuus -keskustelu

- Pohtikaa miltä näyttää tulevaisuuden ihanteellinen kouluruokailu. Miltä se näyttää ja tuntuu, miten se on käytännössä järjestetty, mitä syödään?
- Mitä ongelmia kouluruokailuun liittyy? Miksi emme ole ihannetilanteessa jo nyt? Listatkaa 5-10 sanaa tai sanaparia.
- Aikaa 15 min.

Kouluruokailun tulevaisuus -keskustelu

- **Miten ongelmat ratkotaan? Millaisia vaikuttamiskeinoja voidaan käyttää? Kehen pitää vaikuttaa? Miten?**
- Voitte hyödyntää ideoinnissa Open ruokaopasta -> Lisämateriaalia -> Vastuulliset ruokavalinnat vaativat tietoa ja osaamista -> Vaikuta muutenkin kuin ostamalla -> Vaikuta kouluruokaan
- Aikaa 10 min.

KULUTTAJA-KANSALAINEN VAIKUTTAA

Kuva: Marco Verch Professional Photographer and Speaker / flickr.com

Kuva: Pinja Sipari

Kuluttaja vaikuttaa

- Syö kasvispainotteisesti
  - Tunne merkinnät
  - Älä heitä ruokaa roskiin
  - Osta suoraan tuottajalta
- + Osta kotimaista

Kuva: Marco Verch Professional Photographer and Speaker / flickr.com

Kansalainen vaikuttaa

- Anna palautetta valmistajalle, kauppaan, ravintolaan
- Ole yhteydessä päättäjiin
- Kirjoita mielipidekirjoitus
- Vaikuta kouluruokaan
- Tee vastamainos ja pidä näyttely
- Järjestä taidenäyttely vastuullisesta ruuasta
- Järjestä pienemmille oppilaille oppitunti vastuullisesta ruuasta
- Someta ja juttele

Minä ja me ruokakansalaisina

Ruokakansalaisuus on tilanne, jossa henkilö on tietoinen ruuan kokonaisvaltaisesta laadusta - paitsi terveellisyydestä ja turvallisuudesta, myös ruuan tuotannon ja kulutuksen järjestelmään liittyvistä laatutekijöistä (oikeudesta ruokaan, ruuan eettisyydestä, reiluudesta, ympäristövaikutuksista ja kulttuurisuudesta) ja osaa ja haluaa toimia asioiden puolesta.

Minä ja me ruokakansalaisina

- Ota itsellesi 8 sattumanvaraista lappua
- Mieti mitkä väittämistä pätevät sinuun
- Kulje sen jälkeen ympäri huonetta ja yritä vaihtaa lappuja siten, että jokainen sinulla oleva lappu kuvaa itseäsi. Voit vaihtaa lappuja vain päittäin (kun saat yhden lapun, annat yhden lapun)
- Tavoitteena on, että lopussa jokaisella on 8 itseään kuvaavaa väittämää. Olkaa solidaarisia ja auttakaa toinen toistanne!!!

Minä ja me ruokakansalaisina, purkukeskustelu

- Miltä harjoituksen tekeminen tuntui?
- Millaisia huomioita teitte?
- Miten harjoitusta voisi kehittää ja missä tilanteissa voisitte sitä hyödyntää?

TYÖPAJAILEMAAN!

- Seuraavat 1,5h vietetään kiertopistetyöskentelyn parissa
- Jokaisella pisteellä aikaa on n. 15 min.
- Lukekaa pisteen ohjeet huolellisesti, tehkää tehtävä(t) ja kirjatkaa tarpeelliset asiat ylös henkilökohtaiselle muistilapullenne
- Pisteet:
  - 1) Vastamainontaa!
  - 2) Koulupuutarhatoiminta
  - 3) Follow the Thing -tutkimus
  - 4) Opintoretki maatilalle ja tutustuminen Open ruokaoppaaseen
  - 5) Ruokaneuvottelut
- Antoisia keskusteluja!

Palauttekeskustelu päivästä

- Millainen fiilis jäi?
- Jäikö joku asia vielä mietityttämään?
- Muuta/ mitä?

KIITOS JA HYVÄÄ
KOTIMATKAA!